

FIGYELŐ

E rovatban magyar szemlék, könyvek unitárius vonatkozásaira mutatunk rá.

Láthatár c. kisebbségi kulturszemle 1943. évi 11. számában **Acs Tivadar: Bölöni Frkás Sándor utóda** c. nagyobb tanulmányban ismerteti **Kovács János**, egykori kollégiumi igazgatónk XIX. századi amerikai tanulmányútját, s első ízben hozza napvilágra **Kovács Jánosnak** az E. K. Tanácshoz tett részletes beszámolóját.

Katolikus Szemle 1943. évi decemberi számában **Bálint Sándor** könyvismertetést ír **Söveges Dávid: A karácsonyi játék** c. könyvéről. A fiatal hencés tanárnak a karácsony ünnepének keletkezéséről írt doktori értekezéséről írva a bíráló a következő érdekes megállapítást teszi: „A niceai zsinat után Rómában Krisztus test szerinti születése külön ünnepet kapott (dec. 25.) egyrészt, hogy a Mithras-kultuszt ellensúlyozzák, amely ezen a napon ünnepelte a Nap születését (natalis Solis invicti) másfelől, hogy az arianizmussal szemben Krisztus istenségét hangsúlyozzák.“

Erdélyi Helikon 1943. évi dec. számában **Faragó József: Kriza János 1943-ban** c. cikkében ismerteti az 1943. év **Kriza** munkásságával foglalkozó irodalmát: 1. **Kriza János: Vadrózsák I., II., III.** Bibliotheca kiadás 1943., bevezette **Viski Károly**. 2. **Kriza János: Vadrózsák I.** Magyar Népművelők Társasága, 1943., bevezette: **Gunda Béla**, jegyzetekkel ellátta **György László**. 3. **György László: A vén garabonciás.** — Csak helyeselni tudjuk **Faragó** megállapítását, aki hiányolja a teljes **Vadrózsák** kiadásánál **Kriza** eredeti előszavának minden ok nélküli elhagyását.

Pásztortűz 1943. évi dec. számában **Faragó József: Nyolcvanéves a Vadrózsák** c. igen ügyes tanulmányt írt **Kriza Jánosról** és a **Vadrózsákról**. A cikket **Andrássy Zoltán** **Kriza János** rajza szépen díszíti. E dolgozat befejező sorait ide iktatjuk: **Kriza** műve a népköltési gyűjtés területén olyan nemzeti és tudományos tett, amelyet aligha közelíthet meg valaki, mert könyvtárnyi kötettel s a kötetekből kisugárzó gazdag szellemiséggel kellene megajándékoznia a magyarságot. **Kriza** marad az úttörő, az előd, a székely hagyományok első kincstárosa, kit soha ki nem kerülhetünk, kire állandóan hivatkozunk, kitől elindulunk, s akihez mindig visszatérünk.

Orbók Attila neves író novelláskötetét **Bársonyszék** címmel rendezte sajtó alá. E kötet egyik legszebb darabjának: **Nagyapám** a címe, s benne **Orbók Ferenc** egykori várfaívi unitárius lelkésznek, nagyapjának szellemi alakja megrajzolásában állít követendő példányképet mindnyájunk elé. Griff-kiadás, 1943.

Pásztortűz 1943. nov. számában **Faragó József: Bölöni utazásai** címmel ismerteti az 1943. év két Bölöni Farkas Sándor kiadását. Az **Officina Reményik Zsigmond** gondozásában újra sajtó alá rendezte: **Utazás Észak-Amerikában** c. művét, s az Erdélyi ritkaságok sorozatában dr. **Jancsó Elemér** szerkesztő sajtó alá rendezte az eddig még kiadatlan: **Nyugateurópai utazás** c. kötetet. Most már csak angliai utazásáról írt naplója vár megjelenésre. Örvendetes, hogy a ma olvasója érdeklődik a századokkal előtte járt magyar figyelő tanulságos feljegyzései iránt.

Erdélyi ritkaságok c. Minerva kiadványsorozatra minden olvasónk figyelmét felhívjuk. E sorozatban az előbb említett **Bölöni Farkas Sándor: Nyugateurópai utazás, s kaáli Nagy Lázár: Az erdélyi magyar színészet hőskora, 1792—1821 visszaemlékezései** c. kiadványokon kívül megjelent unitárius vonatkozású munka **jánosfalvi Sándor István: Székelyhoni utazás a két Homoród mellett, Benczédi Pál** teológiai tanár bevezető tanulmányával és gondozásában. E munkáról a bírálatok csak most jelennek meg, s a **Hitel** és az **Erdélyi Heliikon** meleg elismeréssel ír a műről, s méltatja sajtó alá rendezésének fontosságát, mert a közvélemény na benne **Orbán Balázs** ismeretlen székely úttörőit látja.

Egység útja c. folyóirat a hazai ferencesek kiadásában 1943-ban indult meg „a hazai katolikus és protestáns hívek közeledésének előmozdítására“. Lesz még alkalmunk e nemes célkitűzésű lapársunk ismertetésére, azt azonban meg kell jegyeznünk, hogy nem tartjuk szerencsésnek ápr. számunkban: **Az unitáriusok a magyar egység és a felekezeti béke érdekében**“ írt ismertetés hangjának **Józan Miklós** püspökünk beszédéről írt megállapításait, akit nyilván nem a felekezeti béke előmozdítása érdekében csak „az unitáriusok vallási feje“ címmel illet.

Tettek-tervek címen jelent meg egy ismertetés a **Kállay-kormány** munkássága és politikájáról (1942. okt.—1943. szept.). A tervek között arról is olvasunk, hogy a vallás és közoktatásügyi minisztérium az egyetemi lelkészség kiépítésén dolgozik, s a kérdés most áll tárgyalás alatt. „Ezt az intézményt eddigi kiváló eredményei alapján a kultusz-kormány minden egyetemre és főiskolára szándékszik kiterjeszteni“. Unitárius magyar vonatkozásban elengedhetetlen, hogy **Kolozsvár** székhellyel beállítandó egyetemi lelkészsünk az ország összes egyetemein és főiskoláim tanuló unitárius magyar fiataliságot is gondozza.

75 éves jubileumát ünnepli Erdély legrégebb tudományos folyóirata a „**Keresztény Magvető**“ c. a kolozsvári **Ellenzék** 1944. évi jan. 10-i számában hirovata élén félhasábos visszatekintést közöl folyóiratunkról. Erdély legrégebb napilapjában, — Erdély legrégebb tudományos folyóiratáról csak ennyi — bizony kevés. **Ferencz József.**

KÜLÖNFÉLÉK

Hankiss János dr. államtitkár Kolozsváron „A magyar kultúra értéke” című nagyszabású előadásával nyitotta meg a Szabadegyetem előadásorozatát. — A kultúra közösségi érték, a tökéletesség felé való törekvés, hatalmas lelki honvágy a szellemi, az esztétikai emelkedés felé. Nem volt Nyugaton értékes szellemi áramlat, amely nálunk talajra ne talált volna, de szolgálai utánzók sohasem voltunk, a különböző áramlatokhoz hozzáadtuk, ami hiányzott belőle, vagy elvettük, elhagytuk, ami nem odavaló volt. Így fejlődött ki a magyar irodalom, amely a legnagyobb, legesodálatosabb értékünk. Székely népköltészetünk és ballada-költészetünk egyedülálló a világirodalomban. A különböző szellemi áramlatok kijavított és kibővített értékeit tovább adtuk a Balkámmak, hogy azokkal más népek is boldoguljanak. A magyar művelődés, a magyar irodalom egy nagy, hatalmas nemzethez van méretezve, bár politikailag közép- vagy éppen kis nép vagyunk. Kultúránk erős védő paizsunk, melynek segítségével dolgozunk, küzdünk eszményeink megvalósításáért.

P. Szentmártoni Kálmán kitüntetése. Örömmel vettük a hírt, hogy a Kormányzó Úr P. Szentmártoni Kálmán ny. gimnáziumi tanár, tb. igazgatónak, lapunk felelős szerkesztőjének a tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató címet adományozta. Szentmártoni Kálmán több mint három és félévtizedre terjedő tanári működése alatt tudományos történeti kutatásaival egyházának és nemzetének egyaránt kiváló szolgálatokat tett. A legfelsőbb helyről érkezett kitüntetés alkalmával, mely a nemzet elismerését jelenti, lapunk szerkesztőbizottsága és olvasótábor felelős szerkesztőjét meleg szeretettel köszönti és további munkásságára Isten áldását kéri.

Az Unitárius Irodalmi Társaság 1943. november 22-én tartott választmányi ülésén Lőrinczy Géza és Bede Emil lelkészeket rendes tagoknak megválasztotta.

Nagyértékű ajándék az Unitárius Kollégium könyvtára számára. Kelemen Lajos levéltári főigazgató a napokban ajándékozta meg könyvtárunkat a következő című könyvvel: „De Jesu Christi invocatione disputatio”. A latin nyelvű mű azt a vitát tárgyalja, amelyet Faustus Socinus rendezett Dávid Ferencsel 1578—79-ben. A könyv 1595-ben jelent meg Kolozsvárt és oly nagybecsű ritkaság, hogy például Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárában sincs megemlítve. Amint hallomásból értesültem, még egy példány Bácsban található. Mindenesetre kötelességemnek tartom, hogy Kelemen Lajos főigazgató úrnak e megbecsülhetetlen ajándékáért itt, a nyilvánosság előtt is, könyvtárunk nevében, hálás köszönetet mondjak.

Márkos Albert, könyvtáros.